తోడు

— కోరాడ వెంకట చలపతిరావు

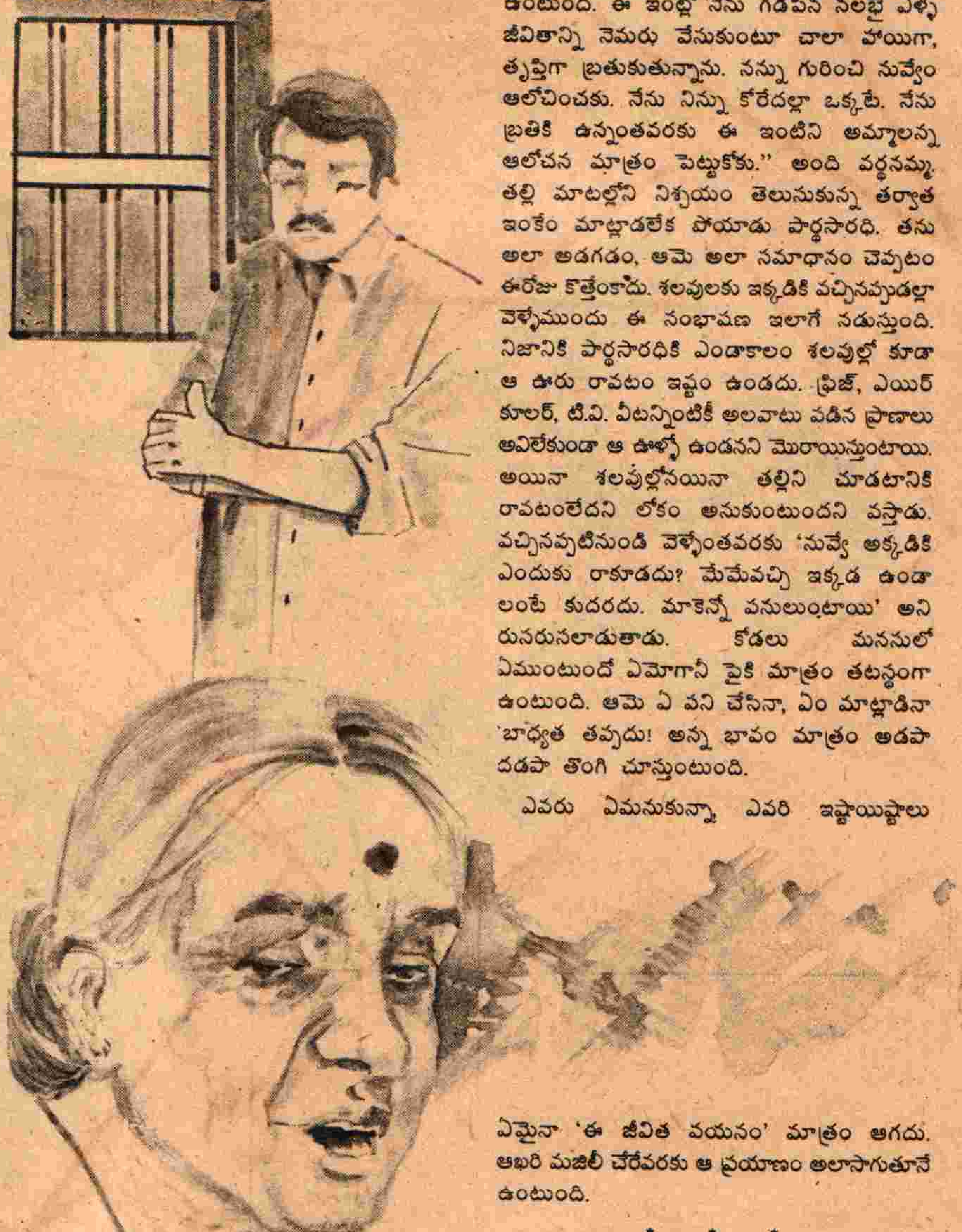

పొద్దు వాలిపోతున్నది.

కొద్దిగా వంగిన నడుముమీద ఎడంచెయ్యి ఆనించుకొని కుడిచేత్తో స్టీలు టిఫిన్‌ను భారంగా మోస్తూ మెల్లగా వంటగదిలోకి వచ్చింది వర్ధనమ్మ. పీట వాల్చుకుని శనగపిండి జల్లిస్తూ కూర్చుంది.

"బామ్మా! ఏం చేస్తున్నావ్?" ఆరేళ్ళ మనవడు పరుగు పరుగున వచ్చి వర్ధనమ్మ మెడచుట్టూ చేతులు వేసి వీపుమీద ఉయ్యాల ఊగుతూ అన్నాడు.

"రేపు మీరు ఊరికి వెళ్ళిపోతున్నారు కదా? నీకిష్టమని లడ్డూలు చేస్తున్నాను. వెళ్ళేటప్పుడు డబ్బాలో పెట్టిస్తాను. ఎంచక్కా మీరంతా కల్సి నాలుగు రోజులు దాచుకొని తినండి" అంది వర్ధనమ్మ మనవడి వంక మురిపెంగా చూస్తూ.

"ఛీ! పాడు శలవలు అప్పుడే అయిపోయాయి. బామ్మా! బామ్మా! నాకిక్కడే బాగుందే. నేనిక్కడే ఉండిపోతాను. మమ్మీ, డాడీకి చెప్పవే నన్నిక్కడే ఉంచమని..." బామ్మను ప్రాధేయపడుతూ అన్నాడు రవి.

మనవడి ఆప్యాయత వర్ధనమ్మ మనసును కరిగించింది. "నీకు ఉండాలని ఉన్నా నాకు ఉంచుకోవాలని ఉన్నా మీ అమ్మా, నాన్నా ఒప్పుకోవద్దురా. ఈ పల్లెటూరి చదువు, ఇక్కడి వాతావరణం వాళ్ళకు నచ్చదు. బస్తీ జీవితాలకు అలవాటుపడ్డారు వాళ్ళు. నేనేమన్నా పిల్లల్ని పాడుచేస్తున్నానని అంటారు" నిర్లిప్తంగా అంది వర్ధనమ్మ.

"పోనీ నువ్వే మాతో వచ్చేయి బామ్మా! ఎంచక్కా రోజూ తినటానికి అవీఇవీ చేసిపెడతావు. మంచి మంచి కథలు చెబుతావు. నీకు ఓపికలేకుంటే ఇవేవీ చేయకపోయినా ఫరవాలేదు. ఒట్టిగా కూర్చో చాలు. నువ్వు మాత్రం మాతోనే ఉండు బామ్మా!"

"నాకూ అంతా కలిసే ఉండాలని ఉంటుందిరా. కానీ ఈ ఇల్లు, ఈ ఊరు వదిలిపెట్టి రాబుద్ధిగాదు. ఇక్కడ తప్ప నేను వేరే చోట ఉండలేనురా" అంది వర్ధనమ్మ.

"నువ్వెప్పుడూ ఇంతే. నీతో మాట్లాడను పో. నువ్వు చేసిన లడ్డూలు కూడా తినను" అని బుంగమూతి పెట్టుకొని బయటకు తుర్రుమన్నాడు రవి.

తల్లి అన్న మాటలు అటుగా వచ్చిన కొడుకు పార్థసారధి చెవిలోపడ్డాయి.

"అమ్మా! నీ పట్టుదలే నీదిగానీ మా మాట వినిపించుకోవు కదా! ఈ వయసులో ఇలా ఒంటరిగా ఇక్కడ ఉంటే లోకం ఏమనుకుంటుంది? కొడుకు ఉండీ తల్లిని పట్టించుకోవటంలేదని నన్ను ఆడిపోసుకుంటుంది. అయినా ఈ పాత ఇంట్లో ఏముందని? నువ్వు కూడా మాతో వచ్చేస్తే ఈ ఇల్లు అమ్మేయవచ్చుకదా?" అన్నాడు కాస్త చిరాకు, అసహనం గొంతులో ప్రతిధ్వనిస్తుండగా.

కొడుకు మాటలు వర్ధనమ్మకు కష్టం కలిగించాయి.

"ఈ ఇంట్లో పుట్టి ఈ ఇంట్లో పెరిగి పెద్దవాడివైనావు. అయినా ఇప్పుడు బస్తీ వాతావరణానికి అలవాటుపడి ఈ ఇంట్లో ఏముందని ప్రశ్నిస్తున్నావు. కానీ నాకు సర్వస్వం ఈ ఇంట్లోనే ఉందిరా. నలభై ఏళ్ళు మీ నాన్నతో కలిసి కాపురం చేసిన తియ్యటి జ్ఞాపకాలున్నాయి. మీరు పారాడుతూ, తప్పటడుగులు వేస్తూ ఈ ఇంట్లో మసలిన మరిచిపోని అనుభవాలున్నాయి. ఇంతకన్నా ఏం కావాలిరా? ఈ ఇంట్లో ప్రతిగది, కిటికీ నన్నెంతో ఆప్యాయంగా పలకరిస్తుంటాయి. ఏ ముహూర్తంలో ఈ ఇంట్లో అడుగు పెట్టానో గానీ జన్మజన్మల అనుబంధం ఏదో నాకు ఈ ఇంటిలో ముడి పడిపోయినట్లు అనిపిస్తుంది. నేను ఒంటరిగా ఉన్నానని నువ్వేం బాధపడకు. ఈ ఇంట్లోని ప్రతి అంగుళంలో మీనాన్నగారి ఆత్మ నాకు కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. ఈ ఇంట్లో నేను గడిపిన నలభై ఏళ్ళ జీవితాన్ని నెమరు వేసుకుంటూ చాలా హాయిగా, తృప్తిగా బ్రతుకుతున్నాను. నన్ను గురించి నువ్వేం ఆలోచించకు. నేను నిన్ను కోరేదల్లా ఒక్కటే. నేను బ్రతికి ఉన్నంతవరకు ఈ ఇంటిని అమ్మాలన్న ఆలోచన మాత్రం పెట్టుకోకు." అంది వర్ధనమ్మ.

తల్లి మాటల్లోని నిశ్చయం తెలుసుకున్న తర్వాత ఇంకేం మాట్లాడలేక పోయాడు పార్థసారధి. తను అలా అడగడం, ఆమె అలా సమాధానం చెప్పటం ఈరోజు కొత్తేంకాదు. శలవులకు ఇక్కడికి వచ్చినప్పుడల్లా వెళ్ళేముందు ఈ సంభాషణ ఇలాగే నడుస్తుంది. నిజానికి పార్థసారధికి ఎండాకాలం శలవుల్లో కూడా ఆ ఊరు రావటం ఇష్టం ఉండదు. ఫ్రిజ్, ఎయిర్ కూలర్, టి.వి. వీటన్నింటికీ అలవాటు పడిన ప్రాణాలు అవిలేకుండా ఆ ఊళ్ళో ఉండనని మొరాయిస్తుంటాయి. అయినా శలవుల్లోనయినా తల్లిని చూడటానికి రావటంలేదని లోకం అనుకుంటుందని వస్తాడు. వచ్చినప్పటినుండి వెళ్ళేంతవరకు 'నువ్వే అక్కడికి ఎందుకు రాకూడదు? మేమేవచ్చి ఇక్కడ ఉండాలంటే కుదరదు. మాకెన్నో పనులుంటాయి' అని రుసరుసలాడుతాడు. కోడలు మనసులో ఏముంటుందో ఏమోగానీ పైకి మాత్రం తటస్థంగా ఉంటుంది. ఆమె ఏ పని చేసినా, ఏం మాట్లాడినా 'బాధ్యత తప్పదు! అన్న భావం మాత్రం అడపా దడపా తొంగి చూస్తుంటుంది.

ఎవరు ఏమనుకున్నా, ఎవరి ఇష్టాయిష్టాలు ఏమైనా 'ఈ జీవిత పయనం' మాత్రం ఆగదు. ఆఖరి మజిలీ చేరేవరకు ఆ ప్రయాణం అలాసాగుతూనే ఉంటుంది.

* * *

నిశ్శబ్దంగా ఉన్న ఇంట్లో ఒక్కతే ఓమూల కూర్చుని 'రామకోటి' వ్రాసుకుంటున్నది వర్ధనమ్మ. పదిరోజుల నుండీ పిల్లల ఆటలు, అల్లరితో సందడిగా ఉన్న ఇల్లు ఇప్పుడు బావురుమంటూ ఉంది. ఉదయం నుండీ పిచ్చిదానిలా ఇల్లంతా తిరిగింది వర్ధనమ్మ. కాళ్ళునొప్పే తప్ప ఏం చేయాలో తోచలేదు. ఈ పదిరోజుల నుండీ చేతినిండా పనుండేది. పిల్లలకు ఏదో చేసిపెట్టాలి. వాళ్ళకు జడలేసి పూలు పెట్టాలి... కుట్లు, గుండీలు ఊడిన వాళ్ళ చొక్కాలకు, గౌన్లకు తిరిగి కుట్లు వేసి గుండీలు కుట్టాలి. ఇలాంటివే ఇంకా ఎన్నో పన్లు. పన్లన్నీ తీరాక వాళ్ళ ముద్దుముద్దు మాటలు వింటూ, వాళ్ళతో కబుర్లు చెబుతూ తనూ పదేళ్ళ పాపగా మారిపోయేది. ఇప్పుడు అంతా నిశ్శబ్దం తప్ప మరేమీ మిగల లేదు.

"వర్ధనమ్మా! ఏం చేస్తున్నావ్? పిల్లలంతా వెళ్ళిపోయినట్లున్నారు. ఇల్లంతా బోసిగా ఉంది." అన్న మాటలకు తృళ్ళిపడి తన ఆలోచనలో నుండి బయటకు వచ్చింది వర్ధనమ్మ. ఎదురుగా నెరసిన జుట్టు, పత్తార్వం కళ్ళజోడు, ధోవతి కట్టు, చేతిలో పన్ను కర్రతో కొద్దిగా వంగిన ఆరడుగుల ఆకారం కనిపించగానే "మీరా! రండి! కూర్చోండి!" అని చెక్క కుర్చీ అటు జరిపింది ఆమె. ఆ వచ్చింది

పక్కింటి భానుమూర్తి గారు. ఆయన డెబ్బై యేళ్ళ వృద్ధుడు. ఆయన్ని చూడగానే తన బాధ వినటానికి ఒక శ్రోత దొరికినట్లనిపించింది. "పిల్లలంతా వెళ్ళి పోయారు. ఏమీ తోచటంలేదు" అంది వర్ధనమ్మ దిగులుగా.

"నాలుగురోజులు ఉండటానికి వచ్చినవాళ్ళు వెళ్ళక ఎల్లకాలం నీదగ్గరే కూర్చుంటారా? వాళ్ళకూ చదువులు, ఉద్యోగాలు ఇంకా బోలెడు పనులు. అవునూ, నీ కొడుకు రమ్మనే అంటున్నాడుగా. అక్కడికే వెళ్ళి హాయిగా కాలిమీద కాలేసుకొని కూర్చుని తినక ఇంకా నీకెందుకు ఈ ఇల్లు, వాకిలి, జంఝాటం" వర్ధనమ్మను మందలిస్తున్నట్లుగా చనువుగా అన్నారు భానుమూర్తిగారు. ఆయన మాట తీరే అంత. ఆ ఊరితో, ఆ ఇంటితో పరిచయం కొత్తదే అయినా ఎన్నో సంవత్సరాల అనుబంధం ఉన్నట్లు మాట్లాడుతారు. కొడుక్కు ట్రాన్స్‌ఫర్ అయి నప్పుడల్లా మూడేళ్ళకోసారి ఊరు మార్చే ఆయనకి ప్రపంచం అంతా తనదే అనిపిస్తుంది. ఆయనకు పెద్దగా చేసే పనేమీ ఉండదు గనుక ఏమీ తోచదు. కాలక్షేపం కోసం పక్కఇంటి వర్ధనమ్మ దగ్గరికి వచ్చి కూర్చుంటాడు. దాదాపు సమ వయస్కులైన వాళ్ళకు ఆ వయసుకు తగ్గముచ్చట్లు సంభాషణలో దొర్లిపోతుంటాయి.

"పిల్లలు వెళుతున్నారని లడ్డూలు చేసాను. తినండి" అని నాలుగు లడ్డూలు ప్లేట్లో పెట్టి తెచ్చింది వర్ధనమ్మ. భానుమూర్తి గార్కి చిరుతిండ్లంటే ప్రాణం. అందులో 'తీపి' వంటకాలంటే మరీ ఇష్టం. వర్ధనమ్మ చేతితో ఏం చేసినా రుచిగా ఉంటాయన్న విషయాన్ని రెండుమూడు రోజులలోనే కనిపెట్టేశారు. 'రుచి' కన్నా ఎక్కువ వర్ధనమ్మ నిండుమనసు ఆయన్ని మరింత ఆకర్షించింది. ఏదిచేసినా ఎంతో ఆప్యాయంగా పెట్టి తను తింటే ఆమె కడుపే నిండినట్లు తృప్తిపడుతుంది. అందుకే రోజుకు రెండుసార్లయినా ఆ ఇంటికి రాకుంటే భానుమూర్తికి ఈమధ్య ఏమీతోచటం లేదు.

"వర్ధనమ్మా! భాగవతంలో నాలు వద్యాలు వినిపించు విని చాలా రోజులయింది. కొడుకు, కోడలు మనవళ్ళతో నువ్వే క్షణం తీరకుండా ఉంటున్నావని నేనీ పదిరోజుల నుండి ఎక్కువగా రావటంలేదు." అన్నారు భానుమూర్తిగారు.

"అలాగే చదువుతాను. ముందు మీరు అవి తినండి' అంది వర్ధనమ్మ భాగవతం తేవటానికి లోపలికి వెళ్తూ. బోసినోటితో లడ్డూలు మెల్లగా చప్పరిస్తూ, వర్ధనమ్మ శ్రావ్యమైన కంఠంనుండి వెలువడుతున్న పద్యాలు వింటూ మహదానంద పడిపోయారు భానుమూర్తిగారు. ఆ ఆనందంలోనుండి బయట పడ్డాక ఇల్లు గుర్తుకు వచ్చింది. "వస్తాను వర్ధనమ్మా! తలుపువేసుకో. పిల్లలు వెళ్ళిపోయారని దిగులు పెట్టుకోకు. ఆరోగ్యం పాడవుతుంది. ఏ పుస్తకమో చదువుకుంటూనో, ఆ రామకోటి రాస్తూనో కూర్చో భక్తిలో పడిపోయావంటే ఇంకే విషయాలూ గుర్తురావు" అని వర్ధనమ్మకు ధైర్యం చెప్పి వెళ్ళిపోయారు భానుమూర్తిగారు.

వెళ్ళిపోతున్న ఆయన వంకే చూస్తూ కూర్చుండి పోయింది వర్ధనమ్మ. ఆమెకు ఆవృద్ధుడ్ని చూస్తే ఎందుకో చెప్పలేనంత జాలికలుగుతుంది. భార్యను పోగొట్టుకొని ఈ వయసులో ఒంటరివాడు కావటంతో కనీసం కడుపునిండా తిండికి కూడా నోచుకోలేక పోతున్నాడు. తను ఆడది కాబట్టి ఏదికావాలంటే అది వండుకుని కడుపునిండా తిండైనా తినగలుగుతున్నది. ఆయన మగవాడు. ఇన్ని సంవత్సరాలు భార్యమీద ఆధారపడి బ్రతికిన వాడు. ఏదీ స్వయంగా చేసుకోలేడు. ఆకోడలు చేసిపెట్టదు. అందుకే ఆయనరాగానే తినటానికి ఏదైనా పెట్టాలని అనిపిస్తుంది. ఆయన ఆబగా తింటూఉంటే తన హృదయం జాలితో నిండిపోతుంది.

ఇంటి గుమ్మంలో అడుగుపెడుతున్నా భానుమూర్తి గారి ఆలోచనలు వెనక్కే లాగుతున్నాయి. "పాపం! వర్ధనమ్మ లంకంత కొంపలో ఒక్కతీ పడుంటుంది. పలకరించే దిక్కుండదు. ఆ కొడుకు ఏది మాట్లాడినా అందులో 'బాధ్యత', 'లోకం ఏమనుకుంటుందో'నన్న భయంతప్ప. ఆ ముసలిప్రాణం మీద పిసరంత 'ప్రేమ' కనిపించదు. అందుకే మధ్య మధ్య తన ప్రాణం అటు గుంజుతూ ఉంటుంది. రోజుకొక్కసారన్నా వెళ్ళి కాస్త పలకరించి, 'క్షేమం' విచారించి వస్తేగానీ తనకు పొద్దుపోదు. అనుకున్నాడు. ఆ సమయంలో భానుమూర్తి గారి మనసంతా వర్ధనమ్మ మీద జాలితో నిండిపోయింది.

గుమ్మంలోనే ఎదురైన కోడల్ని చూడగానే భానుమూర్తిగారి ఆలోచనలు సడన్‌బ్రేక్‌తో ఆగిపోయాయి. "పిల్లవాడికి స్కూలు వదిలిపెట్టే టైమ్ అవుతున్నది. ఇంతసేపూ అక్కడ ఏంచేస్తున్నారు? పెద్దవారు ఇంట్లో ఉన్నారనే గానీ ఏ పనికీ 'ఆశ' లేదు ఇంట్లో పనీ, బయటపనీ అన్నీ నేనే చేయాలంటే ఎంతకని చావను." అంది విసుగ్గా.

భానుమూర్తిగారు ఖంగారుగా వాచీ చూసుకుంటూ 'అయ్యోయ్యో అప్పుడే నాలుగైపోయిందే. నేను టైమ్ చూసుకోనేలేదు. ఇప్పుడే వెళ్ళి బాబును తీసుకొస్తానమ్మా!" అంటూ హడావుడిగా వెళ్ళిపోయారు.

"ఏమనిషో ఏమో! అయోమయం మనిషి." అని విసుక్కుంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది ఆయన కోడలు కామాక్షి.

* * *

ఉన్నట్టుండి వర్ధనమ్మ ఒంట్లో ఏదో నలత ప్రవేశించింది. నీరసం, కొద్దిగా నడిచినా ఆయాసం, గుండెల్లో దడ. వీటితో ఇదివరకు ఇంటిపనంతా చేసుకునే ఆమె ఇప్పుడు మంచం పట్టింది.

ఊళ్ళో ఉన్న ఆర్.ఎమ్.పి. డాక్టరుకి భానుమూర్తి గారు కబురు చేయగా వచ్చి ఏవో మందు లిచ్చి వెళుతున్నాడు. ఈమధ్య భానుమూర్తి గారు ఎక్కువగా ఆ ఇంటికి వచ్చి వర్ధనమ్మ ఆరోగ్యం గురించి తెలుసుకుంటున్నారు. ఆమె అలా మంచంలో పడుకొని ఉంటే ఆయనకెందుకో చాలా బాధగా ఉంది. ఆమె తొందరగా కోలుకోవాలని కనిపించిన దేవుళ్ళందరికీ మొక్కుకుంటున్నాడు. గుళ్ళో పూజలు, అర్చనలు చేయిస్తున్నాడు.

భానుమూర్తి గార్కి వర్ధనమ్మకు తినటానికేమైనా తన ఇంటినుండి తెచ్చి పెట్టాలని ఉంటుంది. కానీ ఆయనకు కోడలంటే భయం. 'నువ్వుతినే తిండే దండగన్నట్లు మాట్లాడుతుంది. అందుకే బజారు నుండి బ్రెడ్, పండ్లు అవీ ఇవీ రహస్యంగా కొనుక్కెళ్ళి ఆమెకు ఇస్తూ ఉంటాడు. ఆ రోజు కోడలు ఇడ్లీచేసి నాలుగు ప్లేట్లో పెట్టి ఇచ్చింది. రెండుతిని రహస్యంగా కోడలు చూడకుండా రెండు పొట్లం కట్టుకొని ధోవతీ చెరగు చాటున పొట్లం దాచుకుని మెల్లగా బయట పడ్డాడు. "వర్ధనమ్మా! నీ కోసం ఇడ్లీ తెచ్చాను. మా కోడలు వంపించింది. పత్యానికి ఇడ్లీ మంచిది. లేచి తిను." అన్నాడు.

ఆయన మాటల్లోని నగం అబద్ధాన్ని ఆమె గమనించక పోలేదు. "మీరు అనవసరంగా నా కోసం శ్రమపడుతున్నారు. ఏమీ తేవద్దని మీకు చాలాసార్లు చెప్పాను. అయినా వినిపించుకోరు." అంది బాధగా.

"ఏం, నేను తేకూడదా? ఇన్నాళ్ళు మీ ఇంట్లో నువ్వు పెట్టినవి నేను తినలేదూ. ఈ రోజు నువ్వు చేతకాని స్థితిలో ఉంటే కాస్త సహాయం చేస్తే తప్పా. మనిషికి మనిషి 'తోడు' అన్నారు. అవసరం వచ్చినప్పుడు ఆ 'తోడు' కూడా కరువైతే ఇక ఈ మానవ జీవితానికి అర్థం ఏముంది?" అన్నారు భానుమూర్తిగారు.

వర్ధనమ్మ కళ్ళల్లో కృతజ్ఞతా భావం తళుక్కున మెరిసింది. "వర్ధనమ్మా! ఈ కొద్ది సహాయానికే నేనేదో పెద్దకష్టపడి పోతున్నట్లు బాధపడిపోతున్నావ్. నువ్వు నాకోసం ఎంత చేయలేదు. ఒకరోజు నా విషయమై కొడుకు, కోడలు ఘర్షణపడి కొడుకు ఆఫీసుకు, కోడలు పుట్టింటికి వెళ్ళిపోతే ఆకలితో నీ ఇంటికి వచ్చి 'వర్ధనమ్మా కాస్త అన్నం పెట్టవా?' అని అడిగాను. ఎంత ఆప్యాయంగా వడ్డించావని. వయసులో నాకన్నా చిన్నదానివే అయినా ఎందుకో ఆ రోజు నిన్ను చూస్తుంటే ఎప్పుడో పోయిన మా అమ్మ గుర్తుకు వచ్చింది. 'భోజ్యేషు మాతా' అన్నారు అందుకే కాబోలు. కడుపు చూసి పెట్టేది తల్లి మాత్రమే కదా." అన్నారు భానుమూర్తిగారు.

వర్ధనమ్మ కళ్ళల్లో గిర్రున నీళ్ళు తిరిగాయి. చెట్టంత పెద్దమనిషి అన్నానికే ముఖంవాచి ఉన్నట్లు అంతదీనంగా మాట్లాడుతుంటే విని ఆమె భరించలేకపోయింది.

"వర్ధనమ్మా! నీకు మరో విషయం కూడా చెప్పాలి. నిన్ను పెద్దాస్పటలకు తీసికెళ్ళి పరీక్ష చేయించమని ఇక్కడ డాక్టరు చెప్పాడు. నీ కొడుక్కి ఉత్తరం వ్రాశాను. రేపో, ఎల్లుండో వచ్చి నిన్ను తీసుకెళ్తాడు." ఆ మాటలు వినగానే వర్ధనమ్మకు పై ప్రాణాలు పైనే పోయినట్ల నిపించింది.

"నాకు చెప్పకుండా ఎందుకు వ్రాశారు? నాకు ఎక్కడికి వెళ్ళటం ఇష్టం లేదు. నా ప్రాణాలు ఈ ఇంట్లోనే పోవాలి?" ఆవేశంగా అంది వర్ధనమ్మ.

"అలా అంటే ఎలా? రోగానికి సరియైన వైద్యం జరక్క పోతే ఎలా? అదీగాక నీకో కొడుకు ఉన్నాడు.

మధుమేహం

అమెరికాలో మధుమేహంతో బాధపడుతున్న వారు ఒక కోటి పదిలక్షల మంది వున్నారని అమెరికన్ డయాబిటిస్ అసోసియేషన్ వెల్లడించింది. అయితే అనధికారపు అంచనాల ప్రకారం ఈ సంఖ్య యింకా ఎక్కువ వుండవచ్చు.

అసలు ఈ వ్యాధిలక్షణాలు ఏమిటి? ఎక్కువ ఆకలి, తరచు మూత్ర విసర్జన, తీరని దాహం, బరువు తగ్గిపోవడం, మగత, నీరసం, వాంతులు, కళ్ళు బైర్లు కమ్మడం, కాళ్ళు తిమ్మిరెక్కడం, గాయాలు వెంటనే తగ్గకపోవడం...

మధుమేహాన్ని పూర్తిగా నివారించే చికిత్సలేదు. అయితే ముందుగా వ్యాధిని కనిపెట్టి వైద్యుసలహాలు పాటిస్తే దీర్ఘకాలం జీవించడానికి అవకాశం వుంది.

స్నేహం

సృష్టిలో తీయనైనది స్నేహం. స్వార్థంలేని స్నేహంకన్నా గొప్పది ప్రపంచంలో లేదు. స్నేహితులని సంపాదించడం కష్టం. నాలుకజారి ఒకమాట అని స్నేహితులని సులభంగా పోగొట్టుకోవచ్చు. స్నేహం ఒక జీవన విధానం. స్నేహం బరువైన బాధ్యత. వయసుతో స్నేహితుల సంఖ్యా పెరగాలి. జీవితంలో ఏకాకిగా వుండడంకన్నా దురదృష్టం మరొకటి వుండదు. మంచి స్నేహితులు ఇద్దరయినా, ముగ్గురయినా వారికివుండే మనను ఒకటే!

వాడికి నీ పట్ల కొన్ని బాధ్యతలున్నాయి. అలాగే కొన్ని హక్కులూ ఉన్నాయి. ఈలోకానికి కావలసింది అదే. మనసు నిండా అభిమానం ఉన్నా ఏమీ చేయలేని నిస్సహాయ స్థితి నాది. ఏ చుట్టరికం ఉందని, నీకు నేనే మవుతానని నీ బాధ్యత నామీద వేసుకోను. అందుకే నీ కొడుకు వెంట వెళ్ళి అక్కడ కొన్ని రోజులు ఉండు. ఆరోగ్యం కుదుట పడ్డాక మళ్ళీ ఇక్కడికే రావచ్చు. నువ్వు మొండిపట్టు పట్టి వెళ్ళకుంటే నీ కొడుకన్నట్లు 'తల్లిని పట్టించుకోలేదని 'వాణ్ని లోకం నిందిస్తుంది'' వర్ధనమ్మకు నచ్చచెప్పే ధోరణిలో అన్నారు భానుమూర్తిగారు. వర్ధనమ్మ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఏవేవో ఆలోచనలు! గతం సినిమా రీలులా ఆమె మెదడులో గిర్రున తిరిగింది. చనిపోయిన భర్త గుర్తుకు వచ్చాడు. రెక్కలొచ్చి ఎగిరిపోయిన పిల్లలు కళ్ళముందు మెదిలారు. పదమూడేళ్ళ పిల్లగా ఉన్నప్పుడు ఆ ఇంట్లో అడుగు పెట్టింది. అప్పటినుండీ ఆ ఇల్లే తన ప్రపంచం అయింది. బయటి ప్రపంచం ఎల్లా ఉంటుందో చూడాలన్న ఆసక్తి కూడా తనకెందుకో ఏనాడూ కలగలేదు. ఇప్పుడు ఎక్కడికో... కొత్త చోటుకి... అంతదూరానికి వెళ్ళి ప్రాణం విడవాలా?'' అనుకుంది వర్ధనమ్మ.

''ఏమండీ! రోజూ మీరు నేను భాగవతం చదివితే వింటున్నారు. ఈ రోజు మీరు చదవండి. నేను వింటాను'' అంది భానుమూర్తి గారి వంక చూస్తూ.

''నీలా పద్యాలు రాగయుక్తంగా కమ్మని కంఠంతో పాడటం నాకు రాదు వర్ధనమ్మా! వచనంలో చదివేయమంటే చదివేస్తాను'' అన్నారు భానుమూర్తిగారు. అలాగే అన్నట్లు తల ఊపింది వర్ధనమ్మ.

భానుమూర్తిగారు పద్యాలు చదువుతూ ఉంటే ఇంటి కప్పు వంక అలాగే చూస్తూ శ్రద్ధగా వింటోంది వర్ధనమ్మ. మధ్య మధ్య కాస్త ఆపి 'వింటున్నదా? నిద్ర పోతున్నదా' అని తలయెత్తి ఆమె వంక చూస్తున్నారు భానుమూర్తిగారు. నాలుగు పద్యాలు కాగానే మరో సారి అలాగే నిశ్చలంగా ఉన్న ఆమె కనుగుడ్ల వంక చూసి ఏదో అనుమానంతో ఠక్కున ఆగిపోయారు భానుమూర్తిగారు.

''వర్ధనమ్మా!'' అని పిలిచారు.

సమాధానం లేదు. భుజం పట్టి కుదిపి చూశారు చలనం లేదు. భానుమూర్తిగారికి అకస్మాత్తుగా వళ్ళంతా చెమటలు పట్టింది. కాళ్ళల్లో వణుకు ప్రారంభం అయింది. ఏం చేయాలో తెలియని అయోమయావస్థలో పరుగులాంటి నడకతో తన ఇంటి వైపు బయల్దేరారు. ఆ వయసులో అంత వేగంగా చిన్న పిల్లాడిలా ఎలా నడిచాడో ఆయనకే అర్థం కాలేదు. గుమ్మంలోకి, అడుగుపెట్టగానే లోపల కొడుకు, కోడలు పడుతున్న ఘర్షణ, ఆయన చెవుల్లో పడింది. ''మీ నాన్నతో ఈ పాట్లు నేను పడలేను. అన్నేళ్ళు వచ్చాయి. మనిషికి బుద్ధి ఉండక్కర్లా? ఇక్కడ వేళకింత మెక్కి, వెళ్ళి అస్తమానం ఆ వర్ధనమ్మ ఇంట్లో కూర్చుంటున్నాడు. ఛీ! ఛీ! ఈ వయసులో ఇవేం పాడు బుద్ధులు. మా ఇంటావంటా లేవు. ఈయనకులేకపోయినా ఆ వర్ధనమ్మకైనా సిగ్గుండక్కర్లా?'' లోపలి నుండి బులెట్లలా దూసుకొచ్చిన మాటలు ఒక్కసారిగా గుండెల్లో జొరబడగా ఠక్కున అక్కడే ఆగిపోయారు భానుమూర్తిగారు. వచ్చిన పని, ఆ బాధ, ఆ దుఃఖం, వర్ధనమ్మ మరణం ఆ సమయంలో చాలా చిన్న విషయాలుగా అనిపించాయి.

''వర్ధనమ్మా! నా కన్నా నువ్వు అదృష్టవంతురాలివి. ఇలాంటి మాటలు నీ చెవిన పడక ముందే దాటి పోయావు' అనుకున్నారు తనలో తనే గొణుక్కుంటూ. ఇప్పుడు ఆయనకు వర్ధనమ్మ చనిపోయినందుకు కాక తను బ్రతికున్నందుకు ఏడుపొచ్చింది. **

దర్శనీయ స్థలాలు

గండికోట మాధవరాయస్వామి ఆలయం

నాటి ఆంధ్ర దేశములోని అరువదినాలుగు కోటల్లో అగ్రస్థానానాక్రమించిన కోట గండికోట. ఈ కోటను కాకతీయ ప్రభువైన మహాకాకతి మహారాజు క్రీ.శ. 1120లో ప్రారంభించి రెండేళ్ళ కాలంలో పూర్తి చేశాడు. ఇది కడప జిల్లాలోని జమ్మలమడుగు పట్టణానికి సమీపంలో ఎత్తైన ఎర్రమల కొండలపైన, పరవళ్లు త్రొక్కుతూ ప్రవహించే పవిత్ర పెన్నా నది తీరంలో వుంది. ఈ కోటను క్రీ.శ. 1509 లో విజయనగరాధీశుడైన శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు స్వాధీనం చేసుకొని, అక్కడో వైష్ణవ ఆలయాన్ని నిర్మింపజేశాడు. ఆదే ''శ్రీ మాధవ రాయస్వామి ఆలయం'' ఈయన వైష్ణవుడవడము చేత తిరుమల నుండి, మూడు వందలమంది వైష్ణవ పూజారులను రావించి, మడి మాన్యాలు ఏర్పాటు చేసి, ఆలయ ప్రతిష్ఠను ఇనుమడింపజేశారు.

ఈ ఆలయము పెద్ద ఆవరణలో ఎత్తైన ప్రహరీల మధ్య రాతితో నిర్మించారు. ముఖ ద్వారముపైన ఐదంతస్తుల రాజగోపురముంది. లోన గర్భగుడి కెదురుగా శిల్పకళావిన్యాసానికి మచ్చుతునకగా చెప్పబడే రంగ మండపముంది. ఈ మండపము 32 స్థంభాలపై, ఎత్తయిన వేదికపై నిర్మింపబడివుంది. ఇందలి ప్రతి స్థంభముపైన సింహశరభాది మృగములను అత్యంత రమణీయంగా చెక్కారు. ప్రతి స్థంభముపైన ఒక దేవతామూర్తి విగ్రహాన్ని మలచారు. పై కప్పుపై చెక్కిన శతపత్ర పద్మం, ఇతర డిజైనులు చూపరుల నాకర్షించి ఆకట్టుకుంటాయి.

ప్రవేశద్వారం దాటిన వెంటనే ద్వారాలకిరువైపులా జలకన్యల ప్రతిమలు జనులకు స్వాగతం పలుకుతాయి. చుట్టూ శిలా నిర్మితమైన వరండా వంటి కట్టడము, స్థంభాల వరుసవున్నాయి. నాలుగు వందల ఏళ్లు గడిచినా చెక్కు చెదరని శిల్ప కళానిధి ఈ మాధవరాయస్వామి ఆలయము.

కాలగమనములో కొన్నేళ్లు గడిచిన తరువాత 1584లో ఈ కోట గంగరాజు పాలనక్రిందకు వచ్చింది. ఆయన అంత సమర్థుడు కాకపోవడం చేత, గోలుకొండ పాలకుడైన మీర్‌జుమ్లా గండికోటను వశపరచుకున్నాడు.

మూలవిరాట్టు శ్రీ మాధవరాయుని లోహ విగ్రహాన్ని మరి యితర ప్రతిమలను, కలశాలను కరిగించి ఫిరంగులు చేయతలపెట్టగా, మాధవరాయుని విగ్రహం ఎంతకరిగించినా కరగలేదట. ఆ విగ్రహానికి వాడిన మిశ్రమలోహమేమిటో ఇప్పటికీ ఎవ్వరికీ అంతు పట్టడం లేదు. ఆ విగ్రహం ఈనాడు ఆలయాన్ని

ఆలయంలోని శిలాస్థంభంపై ఉన్న శ్రీ మహావిష్ణువు

విడిచి, మైదుకూరు ప్రాంతములోనున్నట్లు చెబుతారు.

ఈ ఆలయము పర్యాటకులను అమితంగా ఆకర్షించినా, తగినంత రవాణా సౌకర్యాలు లేనందున యాత్రీకులు, పర్యాటకులు యిబ్బందులకు గురికాక తప్పడం లేదు. ఈ విషయంలో ప్రభుత్వము తగిన చర్యలు తీసుకోవాలి.

ఏ.విజయలక్ష్మీరెడ్డి